

3. Dulibskyy A. (2021). Footballers' sports selection and game orientation in Belgium. Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports), (7(138), 50-57. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.7\(138\).10](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.7(138).10)

4. Dulibskyy Andriy, Kohut Yuriy, Martynyak Yuriy, Stokun Mykhaylo. (2023). Selection for the club and national teams of Germany in four-year cycles of preparation for competitions. Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports), (7(167), 78-83. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.7\(167\).15](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.7(167).15)

5. Official site of the Koninklijke Nederlandse Voetbalbond. - Access mode: <https://www.knvb.nl/>.

6. Official site of the Ajax's youth academy. - Access mode: <https://english.ajax.nl/club/youth-academy/>

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.9(169).11

УДК: 796.011.1

Жерновнікова Я.В.

**к.п.н., доцент кафедри інформатики та біомеханіки
Харківської державної академії фізичної культури, м. Харків**

Казак В.Ю.

ст. викладач кафедри фізичного виховання НТУ «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Алексенко Я.В.

**ст. викладач кафедри інформатики та біомеханіки
Харківської державної академії фізичної культури, м. Харків**

Єфременко А.М.

к. фіз. вих., доцент

доцент кафедри легкої атлетики Харківської державної академії фізичної культури, м. Харків

Фоменко В.В.

викладач кафедри фізичного виховання НТУ

«Харківський політехнічний інститут», м. Харків

ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРСПЕКТИВ ТА НАПРЯМКІВ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Загострюється питання вдосконалення форм та змісту освіти у сфері фізичного виховання та спорту з урахуванням поточних особливостей функціонування системи освіти України. Мета – визначити шляхи вдосконалення процесу підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту. Методи: теоретичні методи педагогічного дослідження. Результати та їх обговорення. Виявлені актуальні тенденції у навчальному процесі при підготовці майбутніх фахівців галузі фізичного виховання та спорту. Встановлено, що вони не є короткотривалими, але будуть поглиблювати подальшу кризу традиційного підходу до формування процесу підготовки фахівців. Представлені шляхи модернізації освітнього середовища з урахуванням особливостей професійної діяльності майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту у сучасних умовах її реалізації. Аналіз ускладнень, що супроводжують навчальний процес сучасних здобувачів дозволяє констатувати недостатність доповнення існуючих навчальних програм сучасними формами та змістом. Існує реальна потреба у нормативно-правовому урегулюванні особливостей дистанційного навчання та розробки положень побудови індивідуальних освітніх траєкторій з урахуванням специфіки підготовки фахівців сфери фізичного виховання та спорту у закладах освіти України. Висновки. Проведене дослідження дозволяє визначити шляхи вдосконалення процесу якісної підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту. Наразі неможливо організувати якісний навчальний процес без залучення сучасних інформаційно-комунікативних технологій та поглиблення співпраці закладів освіти зі спортивними організаціями, які функціонують за місцем проживання здобувачів освіти. Перевагу матимуть ті навчальні програми, що зможуть якісно забезпечити засвоєння здобувачами практичних навичок з фаху з урахуванням можливостей дистанційного навчання. Подальші дослідження спрямовані на оцінку реального стану ефективності формування професійної компетентності майбутніх тренерів з виду спорту.

Ключові слова: професійна компетентність, ЗВО, фізична культура, спорт, система освіти, дистанційне навчання.

Zhernovnikova Ya., Kazak V., Aleksienko Ya., Yefremenko A., Fomenko V. Determination of prospects and directions for improving the training of specialists in the field of physical education and sports in educational institutions of Ukraine. The issue of improving the forms and content of education in the field of physical education and sports, taking into account the current peculiarities of the functioning of the education system of Ukraine, is intensifying. Aim – to determine ways to improve the process of training future specialists in physical education and sports. Methods: theoretical methods of pedagogical research. Results and discussion. Actual trends in the educational process in the preparation of future specialists in the field of physical education and sports were revealed. It is established that they are not short-term, but will deepen the further crisis of the traditional approach to the formation of the process of training specialists. Ways of modernizing the educational environment are presented, taking into account the peculiarities of the professional activity of future specialists in physical education and sports in modern conditions of its implementation. Analysis of the complications accompanying the educational process of modern students allows us to state the insufficiency of supplementing the existing educational programs with modern forms and content. There is a real need for regulatory and legal regulation

of the features of distance learning and the development of provisions for the construction of individual educational trajectories, taking into account the specifics of training specialists in the field of physical education and sports in educational institutions of Ukraine. Conclusions. The conducted research allows us to determine ways to improve the process of quality training of specialists in physical education and sports. Currently, it is impossible to organize a high-quality educational process without the involvement of modern information and communication technologies and deepening the cooperation of educational institutions with sports organizations that operate at the place of residence of the students of education. Preference will be given to those educational programs that can ensure the assimilation of practical skills in the profession by students, taking into account the possibilities of distance learning. Further research is aimed at assessing the real state of the effectiveness of the formation of professional competence of future sports coaches.

Keywords: professional competence, higher education, physical culture, sport, education system, distance learning.

Постановка проблеми. Зміни, які супроводжують навчальний процес на різних рівнях від 2020 року формують освітні тенденції, що не є тимчасовими і мають вплив та формат поточного та подальшого навчання. Головною складністю реалізації освітньої парадигми у галузі фізичного виховання та спорту залишається формування якісних програм дистанційного навчання майбутніх фахівців. При чому, різноманіття спеціальностей не дозволяє використовувати певний шаблон підготовки, наприклад, взявши за його основу навчання тренерів з фітнесу, яке вже тривалий час відбувається дистанційно. Саме пошук напрямків модернізації змісту освіти у формах, що відповідають вимогам становлення компетентності фахівців у сучасних умовах потребують визначення проблематики та шляхів реалізації можливих перетворень [5, 9].

Актуальні дослідження визначають складність забезпечення якісного навчання тренерів з видів спорту, викладачів з фізичного виховання, інструкторів-методистів, а також фізичних терапевтів в умовах переважно позааудиторного навчання [3, 4]. Ускладнюється опанування практичних навичок та знижується якість теоретичної підготовки, у результаті погіршення зворотного зв'язку під час навчання [1, 8, 10]. Пропонуються рішення, що передбачають як повноцінне дистанційне навчання, так і змішаний формат, елементи яких знаходять втілення у практиці підготовки майбутніх фахівців, що відображено у ряді теоретичних та практичних досліджень [2, 6, 7]. Проте, наявні узагальнення досвіду та пропозиції щодо подальшого вдосконалення процесу підготовки фахівців сфери фізичного виховання та спорту (ФВС) в Україні обмежуються, в цілому, розв'язанням конкретної проблематики, без урахування перспектив модернізації освіти в цілому в існуючих умовах середовища та вимог для забезпечення сучасної освіти. Це вказує на потребу не лише пошуку інструментів забезпечення якості освіти в сучасних умовах, але й визначення перспективних напрямків формування освітнього середовища майбутнього.

Мета – визначити шляхи вдосконалення процесу підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглядаючи різноманіття спеціальностей сфери ФВС в Україні визначено, що у більшості з них переважає практичний компонент при реалізації трудової діяльності. Натомість, теоретична (в тому числі, творча) складова спрямовані на забезпечення планування та контролю, а також оцінювання якості практичної роботи. Наукову компетентність в даному дослідженні віднесено до складу фахової компетентності творчого характеру, з огляду на те, що у більшості спеціальностей сфери ФВС наукова робота фахівців передбачає елементарні форми. Відтак, саме розвиток практичних навичок набуває першочергового значення при формуванні професійної компетентності фахівців з ФВС. В той же час, компетентнісний підхід у навчанні майбутніх спеціалістів дозволяє створювати гнучкі програми підготовки та формувати індивідуальні траєкторії навчання з урахуванням умов освітнього середовища та динаміки вимог до сучасної підготовки фахівців сфери ФВС. Неможливість або суттєве перешкоджання здійсненню навчання майбутніх спеціалістів у сучасних умовах у усталених форматах не є перешкодою до якісної підготовки спеціалістів, але потребує змін форм та методів. Відповідно до цього визначено позитивні та негативні тенденції, що склалися сьогодні у підготовці фахівців з ФВС (залишено поза аналізом компонент прямої взаємодії здобувачів освіти та викладача):

- послаблення або відсутність взаємодії під час навчання практичним навичкам;
- зміни формату практик з фаху у період навчання;
- ускладнення зворотного зв'язку у навчанні;
- посилення індивідуальної складової навчання;
- збільшення значення дистанційного компонента навчання;
- переформування структури компетенцій, які будуть розвинені у здобувача у процесі навчання

На поточному етапі розвитку освіти у сфері ФВС саме компетентнісний підхід та індивідуалізація процесу освіти набувають критично важливого значення для формування ефективної підготовки майбутніх фахівців. Поточне дослідження зосереджене на пошуку шляхів оптимізації професійного компоненту компетентності майбутніх спеціалістів. В такому випадку мусить бути застосований наступний алгоритм у визначенні освітньої стратегії підготовки фахівців з ФВС:

- визначення структури професійної компетентності відповідно до спеціалізації;
- встановлення змісту обов'язкового та варіативного (в процесі індивідуальної роботи) блоків навчального контенту;
- обрання доступних форм та методів навчання з урахуванням можливостей їх дистанційної реалізації;
- уточнення відповідності навчального контенту вимогам розвитку актуальних теоретичних знань та практичних навичок сучасних фахівців з ФВС відповідно до спеціалізації;
- розробка програм навчальних дисциплін, робочих програм та силабусів з урахуванням навчального навантаження конкретних дисциплін;
- аналіз сумісності робочих програм та їх ієрархічного взаємозв'язку в контексті забезпечення послідовності у становленні професійної компетентності майбутнього фахівця;
- розробка та систематизація конкретизованого навчального контенту та практична реалізація його змісту у основних та доступних обраних формах.

При реалізації цього алгоритму мають бути задіяні насамперед безпосередні виконавці, спеціалісти відділу якості освіти, гаранті освітніх програм, стек-голдери, тренери та спеціалісти спортивних шкіл, клубів, фітнес центрів. При чому, важливо враховувати можливості освітнього середовища та вимоги до діяльності здобувачів у період практики.

Даний алгоритм сприятиме формуванню гнучких та затребуваних програм навчання, у процесі опанування яких має бути забезпечено набуття здобувачами ключових професійних компетенцій та практичного досвіду, достатніх для вступу майбутнього спеціаліста у професію.

Висновки. Визначено перспективи модернізації та вдосконалення процесу підготовки кваліфікованих кадрів сфери ФВС у закладах освіти. Встановлено, що сучасні тренди у освітньому процесі залежать від безпекової ситуації та умов середовища конкретного здобувача освіти. В такому випадку, зміст підготовки, яка відбувається переважно у форматі дистанційного навчання, має змінюватися к напрямку посилення складової індивідуалізації навчання та опанування практичних навичок з урахуванням залучення різних спортивних організацій.

Перспективи подальших досліджень. Наступні дослідження будуть спрямовані на вдосконалення програм профільних навчальних дисциплін здобувачів освіти сфери ФВС.

Література

1. Багорка А., Есаулова О. Різновиди форм дистанційних занять з фахових дисциплін спеціальності Фізична культура і спорт. *Молодь і ринок*. 2021. № 10(196). С. 98-102. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/download/243923/245852>
2. Бойко Ю. С., Соколенко Л. С., Танасійчук Ю. М. Інтеграція новітніх методик викладання фізичного виховання в закладах вищої освіти України з використанням технологій для дистанційного навчання. *Академічні візії*. 2023. № 20. С. 1-9. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.8011003>
3. Бондаренко І., Андрущенко М., Маєр В., Кураса Г., Бондаренко О. Оцінка ефективності організації дистанційного навчання майбутніх фахівців з фізичної культури. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура*. 2020. № 35. С. 9-17. DOI: <https://doi.org/10.15330/fcult.35.9-17>
4. Вознюк Т., Свірщук Н. Проблема якісної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту в умовах дистанційного навчання. «Особливості викладання дисципліни Фізичне виховання в сучасних умовах»: матеріали круглого столу, м. Вінниця, 26 січня 2023 року. Вип. 5. Вінниця, 2023. С. 9-10. URL: <https://dspace.vspu.edu.ua/handle/123456789/2096>
5. Горюк П. І., Молдован А. Д., Кошура А. В. Компетентнісний підхід як основа професійної підготовки тренера. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 22. Т. 4. С. 43-46. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/22-4.8>
6. Дубовой О. В., Бабич В. І., Дубовой В. В., Зайцев В. О., Галуза С. С., Гордієнко П. Ю., Малькова Я. П. Проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту в умовах дистанційного навчання в університетах. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2021. № 6(344). Ч. 2. С. 40-48. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-6\(344\)-2-40-48](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-6(344)-2-40-48)
7. Джерелій В. Дистанційна освіта при підготовці фахівців в галузі фізичної культури і спорту. *Науково-методичні основи використання інформаційних технологій в галузі фізичної культури та спорту*. 2023. № 7. С. 48-55. URL: <https://journals.urau.itfcs/article/download/285814/279887>
8. Кондрацька Г. Інноваційні підходи у підготовці фахівців з фізичної культури і спорту до викладання спортивних дисциплін. *Перспективи та інновації науки*. 2022. № 7(12). С. 13-184. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-7\(12\)-173-184](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-7(12)-173-184)
9. Лаврентьев О. М., Крупеня С. В., Малинський І. Й. Формування моделі професійної підготовки тренера з обраного виду спорту. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2021. Вип. 5 (136). С. 58-61. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-ps.series15.2021.5\(135\).13](https://doi.org/10.31392/NPU-ps.series15.2021.5(135).13)
10. Цибулько Л. Г., Глоба Г. В. Особливості дистанційного навчання студентів факультету фізичного виховання в умовах карантину. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2021. Ч. 2. С. 84-97. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-6\(344\)-2-84-97](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-6(344)-2-84-97)

References

1. Bahorka A., Esaulova O. (2021). Rізnovydy form dystantsiynykh zanyat' z fakhovykh dystsyplyn spetsial'nosti «Fizychna kul'tura i sport» [Various forms of remote classes in the professional disciplines of the Physical Culture and Sports specialty]. *Molod' i ryнок*, 10(196), 98-102. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/download/243923/245852> [in Ukrainian].
2. Boyko Yu. S., Sokolenko L. S., Tanasiychuk Yu. M. (2023). Intehratsiya novitnykh metodyk vykladannya fizychnoho vykhovannya v zakladakh vyshchoyi osvity Ukrainy z vykorystanniam tekhnolohiy dlya dystantsiynoho navchannya [Integration of the latest methods of teaching physical education in higher education institutions of Ukraine using technologies for distance learning]. *Akademichni viziyyi*, 20, 1-9. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.8011003> [in Ukrainian].
3. Bondarenko I., Andryushchenko M., Mayer V., Kurasa H., Bondarenko O. (2020). Otsinka efektyvnosti orhanizatsiyi dystantsiynoho navchannya maybutnykh fakhivtsiv z fizychnoyi kul'tury [Evaluation of the effectiveness of the distance learning organization of future specialists in physical education]. *Visnyk Prykarpat's'koho universytetu. Seriya: Fizychna kul'tura*, 35, 9-17. DOI: <https://doi.org/10.15330/fcult.35.9-17> [in Ukrainian].
4. Voznyuk T., Svirshchuk N. (2023). Problema yakisnoyi pidhotovky maybutnykh fakhivtsiv z fizychnoho vykhovannya ta sportu v umovakh dystantsiynoho navchannya [The problem of quality training of future specialists in physical education and sports in the conditions of distance learning]. «Osoblyvosti vykladannya dystsyplyny Fizychno vykhovannya v suchasnykh umovakh»: materialy kruhloho stolu, m. Vinnytsya, 26 sichnya 2023 roku. 5, 9-10. URL: <https://dspace.vspu.edu.ua/handle/123456789/2096> [in Ukrainian].
5. Horyuk P. I., Moldovan A. D., Koshura A. V. (2020). Kompetentnisnyy pidkhid yak osnova profesiyanoi pidhotovky trenera [A competent approach as the basis of professional training of a coach]. *Innovatsiyana pedahohika*, 4(22), 43-46. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/22-4.8> [in Ukrainian].
6. Dubovoy O. V., Babych V. I., Dubovoy V. V., Zaytsev V. O., Halyuza S. S., Hordiyenko P. Yu., Mal'kova Ya. P. (2021). Problemy profesiyanoi pidhotovky maybutnykh fakhivtsiv z fizychnoyi kul'tury i sportu v umovakh dystantsiynoho navchannya v universytetakh [Problems of professional training of future specialists in physical culture and sports in conditions of distance learning in universities]. *Visnyk Luhans'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedahohichni nauky*, 6(344), 40-48. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-6\(344\)-2-40-48](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-6(344)-2-40-48) [in Ukrainian].

7. Dzhereliy V. (2023). Dystantsiyna osvita pry pidhotovtsi fakhivtsiv v haluzi fizychnoyi kul'tury i sportu [Distance education in the training of specialists in the field of physical culture and sports]. *Naukovo-metodychni osnovy vykorystannya informatsiynykh tekhnolohiy v haluzi fizychnoyi kul'tury ta sportu*, 7, 48-55. URL: <https://journals.urau.ua/itfcs/article/download/285814/279887> [in Ukrainian].

8. Kondrats'ka H. (2022). Innovatsiyni pidkhody u pidhotovtsi fakhivtsiv z fizychnoyi kul'tury i sportu do vykladannya sportyvnykh dystsyplin [Innovative approaches in the training of physical culture and sports specialists to teaching sports disciplines]. *Perspektyvy ta innovatsiyni nauky*, 7(12), 173-184. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-7\(12\)-173-184](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-7(12)-173-184) [in Ukrainian].

9. Lavrent'yev O. M., Krupenya S. V., Malyn'skyi I. Y. (2021). Formuvannya modeli profesiynoi pidhotovky trenera z obranoho vydu sportu [Formation of a model of professional training of a coach in the chosen sport.]. *Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova*, 5(136), 58-61. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.5\(136\).13](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.5(136).13) [in Ukrainian].

10. Tsybul'ko L. H., Hlobo H. V. (2021). Osoblyvosti dystantsiynoho navchannya studentiv fakul'tetu fizychnoho vykhovannya v umovakh karantynu [Peculiarities of distance learning of students of the Faculty of Physical Education in quarantine conditions]. *Visnyk Luhans'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedagogichni nauky*, 2, 84-97. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-6\(344\)-2-84-97](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-6(344)-2-84-97) [in Ukrainian].

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.9(169).12
УДК: 795.06

Жогло В.М.
ст. викладач кафедри фізичної підготовки
Національного університету цивільного захисту, м. Харків
Коваль С.С.
к. фіз. вих., доцент
доцент кафедри футболу та хокею Харківської державної академії фізичної культури, м. Харків
Хмелюк О.В.
викладач кафедри фізичної підготовки факультету пожежної безпеки Національного університету
цивільного захисту, м. Харків
Лебедєв С.І.
к. фіз. вих., доцент
доцент кафедри футболу та хокею Харківської державної академії фізичної культури, м. Харків
Колоколов В.О.
викладач кафедри фізичної підготовки
Національного університету цивільного захисту, м. Харків
Єфременко А.М.
к. фіз. вих., доцент
доцент кафедри легкої атлетики Харківської державної академії фізичної культури, м. Харків

ЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТА КУЛЬТУРНОЇ СКЛАДОВОЇ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ

Жогло В. М., Коваль С. С., Хмелюк О. В., Лебедєв С. І., Колоколов В. О., Єфременко А. М. Значення соціальної та культурної складової у підготовці фахівців з фізичного виховання та спорту. Стаття досліджує важливість та структуру соціальної та культурної складової у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту. Мета – визначити особливості підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту з урахуванням формування соціокультурної компетентності. Методи: теоретичні методи педагогічного дослідження. Результати та їх обговорення. Представлений аналіз впливу соціокультурних факторів на професійний розвиток фахівців у галузі фізичної активності і спорту та встановлено, що вони є невід'ємною частиною їхньої освіти. Розглянуто різні аспекти соціокультурних компетенцій, такі як міжкультурна комунікація, розуміння культурних різниць, лідерство та робота в групі. Визначено структуру соціокультурної компетентності майбутніх фахівців галузі фізичної культури та спорту, включаючи різні рівні та компоненти, такі як когнітивно-інформаційний, змістовно-аксіологічний, комунікативно-діяльнісний, які сприяють розвитку цієї компетентності у здобувачів освіти. Висновки. Проведене дослідження встановило важливість формування соціокультурної компетентності у майбутніх спеціалістів фізичної культури і спорту під час навчання в закладах освіти. Обґрунтовано, що розвиток фізичної культури особистості повинен відбуватися в контексті студентоцентричного підходу.

Ключові слова: компетентність, компетенція, культурологічний підхід, освітнє середовище, соціокультурна компетентність, фізична культура, спорт.

Zhohlo V., Koval S., Khmeliuk O., Lebediev S., Kolokolov V., Yefremenko A. The importance of the social and cultural component in training specialists in physical education and sports. The article examines the importance and structure of the social and cultural component in future specialists in physical education and sports. Aim – to determine the specifics of training future specialists in physical education and sports, taking into account the formation of sociocultural competence. Methods: theoretical methods of pedagogical research. Results and discussion. The analysis of the influence of sociocultural factors on the professional development of specialists in the field of physical activity and sports is presented, and it is established that they are an integral part of their education.